

SLOVENSKI GOSPODAR

List ljudstvu v pouk in zabavo.

Članek, ki vsebuje tudi sliko, se v slovenskem jeziku izdaja za celotno leto 6 K, pol leta 3 K in za četrt leta 1-50 K. Navedena sta mesečna in letna cenaznaka. Članek, ki vsebuje tudi sliko, se v slovenskem jeziku izdaja za celotno leto 6 K, pol leta 3 K in za četrt leta 1-50 K. Navedena sta mesečna in letna cenaznaka. Članek, ki vsebuje tudi sliko, se v slovenskem jeziku izdaja za celotno leto 6 K, pol leta 3 K in za četrt leta 1-50 K. Navedena sta mesečna in letna cenaznaka.

Nemška nadvlada.

Časi nemške nadvlade v Avstriji se bližajo svojemu koncu. Strašno vojsko so hotele nemške stranke izrabiti, da svojo nadvlado zasigurajo za večne čase, toda prišlo je drugače. Naš pravični vladar ni pustil, da bi se kateremu koli njegovih narodov delala krivica, za to tudi ni privolil, da bi se z nasilnimi odredbami uvedla nemška nadvlada. Nasprotno sklical je državni zbor, da pridejo vsi narodi države do svobodne besede in da tamkaj skupno uredijo svojo bodočnost v monarhiji.

V državnem zboru so prišli narodi do svobodne besede, katera jim prej ni bila dovoljena. In tukaj se je pokazalo, da so se vsi nemški narodi raveličali nemškega jerobstva v Avstriji, in že pri glasovanju o zabeleževanju govorov v brzopisni zapisnik so vstali kakor en mož za svoje narodne pravice. Vsaka reč ima svoj konec. Če se lok preveč napne, počí. Tako je bilo tudi z nemškim jerobstvom. Nemci so hoteli spraviti vse pod svoj klobuk, sedaj nimajo nikogar več pod tem klobukom. Tudi sanje, da bi kedaj moglo postati drugače, so jim izginile. Nemški in nemškutarski listi besnijo ter nas po starem zlobnem načinu zopet obrekujejo za veleizdajalce in srbofile. Toda mi se ne bojimo njihovih klevet. Pri nas nihče niti ne misli na veleizdajstvo, ravnotako malo na našo bodočnost pod Srbijo. Mi taka obrekovanja odločno odklanjamo. Mi hočemo ostati v državi, a tukaj si hočemo urediti svoje bivanje prijetno, namreč da se združimo vsi Jugoslovani, ki spadamo skupaj. Mi hočemo ostati pod žezlom Habsbur-

žanov, a nikdar in nikjer pod nemško nadvlado. To je vendar dovolj jasno govorjeno!

Pametni Nemci nam že pritrujejo, da imamo prav. Le hujšakači še ne dajo miru. Trezni Nemci so z nami vred prepričani, da bo Avstrija postala še mnogo-mogočnejša, ako se bodo narodi v svojih mejah lahko svobodno razvijali in sami odločevali o svoji gospodarski, posvetni in narodni bodočnosti. Jerobov nemški narodi ne rabijo več, posebno takih ne, ki se sami vsiljujejo. Mi ne sovražimo Nemcev, ampak bivati hočemo poleg njih kot enakopraven narod. Narod zraven naroda, ne narod nad narodom! Kdo more reči, da nimamo prav, posebno po preizkušnjah, ki smo jih doživeli začetkoma in tekom cele sedanje vojske. Ne maramo več narodnih hujškarij, ampak narod se naj mirno razvija poleg naroda.

Vse slovenske ljudstvo kličemo, da se v sedanjih časih oprime z vso gorkoto in odločnostjo. Mi misli. Jugoslovanski narod, kolikor ga živi v monarhiji, spada skupaj. Po večini je to slovanski narod, za to bomo tudi lahko skrbeli za kineta vse drugače kot sedaj. A tudi industriji ne bomo nasprotni, kajti imela bo dovolj dela za Balkan in za izvoz po Adriji. Velika in srečna bodočnost se nam odpira in Avstrija bo z zadovoljstvom gledala na svoje svobodno in uspešno se razvijajoče stražarje ob Adriji in Balkanu. Sedaj se ne ustrašimo nasprotnih klevet, sedaj glavo po koncu in naprej!

Pot do miru.

Gospodski zbornica je razpravljala o začasnem proračunu dne 28., 29. in 30. junija. V

tej zbornici sedijo večinoma stari mirni gospodje, ki se le malokedaj vznemirijo. Toda tokrat je bilo živahno tudi v gospodski zbornici. Govorili so o vojski in miru. Najboljši govor, ki je visoko nadkriljeval vse druge, je bil govor nemškega profesorja dr. Lamaša, priznanega znanstvenika v kazenskem in mednarodnem pravu, moža, s katerim se o važnih zadevah posvetuje tudi presvitli cesar. Za to je Lamašev govor vzbudil še tem večjo pozornost. Govornik je izjavil:

Kar nam je v inozemstvu največ škodovalo, je bilo naziranje, da Avstrija zatira svoje narode, vsled česar mora propasti. Ti predsodki so bili tudi med vzroki vojske. Kdor te predsodke podpira, škoduje Avstriji, zavlačuje vojsko. Vse moramo storiti, da bo parlament delal. Nastopiti moramo proti vsem tistim, ki na tihem ribarijo za oktroaje (nasilne naredbe.) Najsi bi bili oktroaji po vsebini še tako upravičeni, kot oktroaji so škodljivi na zunaj in znotraj.

Ena najvažnejših določb vsake mirovne pogodbe je pomiloščenje, ki s pajčolanom pozabljenja zagrne preteklost. Tako pomiloščenje ni potrebno le za mednarodni, marveč tudi za narodni mir.

Po dolgem času takozvanega ex lex (izvenzakonitega) stanja moramo zahtevati, da se zopet uveljavi ustava in zakon. V teku treh let moralčnega stradanja, smo šele spoznali vrednost ustave. Zato ne moremo odobravati nasveta, ki ga je dala vlada cesarju, naj ne priseže na ustavo. Ustava je sicer potrebna sprememba, a ta je v zvezi z mirovnim vpra-

LISTEK.

Vojni spomini

(Januš Golec.)

(Dalje.)

Naš stražar krème je pestil z levico puklasto-spakledranega Žideka, z desnico pa razbijal po tleh s puškinim kopitom, pozivljajoč na prepovedanem potu ugrabljenost stvarco k redu in ukazom primerne mu vedenju. V umazani, pokablani kaftan oblečeno Židlo pa je vikalo, sikalo z jezikom v stražarja in cepetalo z nogami po tleh v jezi in togi. Do tedaj še nisem zrl na lastne oči, da bi bil naš vojak aretirat avstroljubega Žida.

Po najinem prihodu je izpustil stražar žrtev in pokorno javil, da nam pripelje tega Judeka na obrabun, ker je njemu kot straži, ki mu je postavno brnila vhod v gostilno, prismoilil zausnico. Po zaslišani izpovedi je adjutant namrdnil obraz na jezno plat ter okrenil osorno vojaka:

„Zakaj niste prebodli predrzneža na mestu?“

Stražar se je vzravnal v drugič kot sveča in pripomnil prezirljivo:

„Gospod, pri moji duši, bi se sramoval na veke potipati na smrt tako slabo večno puklastega žida. Pripeljal sem ga k Vam, če se Vam zdi za vrečno, kaznovati to predrzno spako.“

Ko je končal vojak, se je na tleh čepeči Židek zadrl na vse grlo, da ni res, kar brboče stražar, ki je lažnik in lopov pred samim Bogom.

Pri besedah „lažnik in lopov“ je bronil adju-

tant predrzneža z ного, češ, naj govori o vojaštvu dostojneje.

Para spakledrana je odgovoril na to zasluženno breco z glasnim pljunkom pred gospoda adjutanta in pripomnil, da je tudi on trikrat lopov, katerega naj pobijejo vsi šlagi iz nebes in zemlje.

Tedajsem pač menil, da je prekučil Žid samokolnico svojega življenja v prepad smrti. Ne! Tudi adjutant je požrl jezo po stražnikovem zgledu. Sunil je samo z ного še vedno na vso sapo vikajočega kričača. Tej brei je sledila obsodba vojaškega, trdega vzorca:

„Na podstrešje z njim! Privežite ga eno uro ra tram, da bo visel prosto med nebom in zemljo!“

Več kot 15 vojaško-krepih pesti je pograbilo še vedno v peneči jezi psovajočega obsojenca. Pritrli so ga v menda ne preveč nežnem objemu na podstrešje. Tudi pa roke na hrbet in z vrvoj tako da visoko, da je lahko ometal prosto z nogami po podstrešnem zraku.

Kazen privezovanja z na kvišku zvezanimi rokami je bila do pred kratkim v vojni nekaj običajnega. Vojaka, ki je le količaj zablodil preko motvoza predpisov, je lahko zapovedal vsak predstojnik za 1 ali 2 uri pripetiti za na hrbtu zvezane roke v toliko na drevo, da se je dotikal samo s konci nožnih prstov trdih tal. Navadno je vsak, če je visel po predpisih, omedlel po preteku pol ure. V omedlevo padlega je straža odvezala, da si je opomogel do polne zavesti; nato so ga zopet pripeli do druge omedlevice, dokler ni odvisel odkazane mu kazni. Kazen privezovanja je bila za lopovščine nekaj zdravilnega, pa kljub zdravilni moči nekaj načloveškega, in za vojaka sramotnega. V tej vojni se je veliko zlorabljalo, posebno pa še od strani mladih, neizkušenih častnikov. Nekaj res v nebo vpajočega je bilo, kar

sem videl nešteto krat na lastne oči, in sicer, da so privezovali ubogo vojaštvo na drogove žičnih ovir pred strelskimi jarki, tako, da je lahko ustrelil tako žrtev vsak sovražnik, če bi bil le hotel! Vsa čast našemu mlademu vladarju, ki je to krutost navezovanja vendar enkrat prepovedal ter odpravil.

Vendar, da ne pozabimo, oni Žid v Felzovizkőz je bil po pravici pritujen za roke med nebom in zemljo. Za nameček so ga še okoli stoječi vojaki bili s pestmi v obraz in po hribovitem hrbtu. Ker je siromak vsled boleti preveč kričal ter se drl, so mu zamašili usta tako na desno odmerjeno, da je moral molče trpeti.

Po kosili so se naši gospodje od štaba porazgubili po mestu; le jaz sem ostal doma ter skušal zaspati. Oberst mi je še zabičal, naj po preteku dobre ure zapovem: Žida odvezati in izpustiti.

Bog zna, ali me je gugal tokrat v sladko spanje sam angel ali kdo drugi, spal sem pač nad 2 in pol ure. Saperment sem se ustrašil, ko sem si po tako na dolgo zategnjenem počitku omenal oči ter se domislil na podstrešju visečega Žida.

Prisegel bi bil, da je odtrčal vsled groznih muk in bolečin očaku Abrahamu v naročje. Sree mi je močno nabijalo, ko sem brzel po stopnicah v očitjanju: tvoje vesti se bo sedaj oklepala po tvoji nemarnosti iz tega sveta prepodena židovska duša.

Kar iz prepadov srčnih očitjanj sem se oddahnil, ker me je že poučil koj prvi pogled na visečo žrtev, da je še njena duša doobra zaplankana z bistrim pogledom in gostim dihanjem. Grbasti možicelj je visel nad 2½ ure prosto v zraku, da bi se bil količaj dotikal tal, pa še niti omedlel ni. Mene je na grdo pogledoval, še psoval bi me bil, da mu ni zapiral psokv zamašek iz cunj.

(Dalje pripovedajš.)

sanjem. Avstrija je država več narodov. Temu stališču odgovarja pred vsem svoboda, samouprava in samoodločba narodov.

Narodnostna ideja (misel) je ideja svobodnega pokreta. Stari Rim je zveznim narodom — to niso bili podvrženi — pustil mnogo njihovih posebnosti, da celo pravice, le vojni in denarni davek so morali plačevati. In v novjšem času je država, ki se seveda na njo le neradi sklicujemo za vzgled, ki pa je šla vsem drugim državam z dobrim vzgledom naprej: Anglija. Kje je njena moč? V naselbinah, v Kanadi, južni Afriki, Avstraliji, kjer je osrednja sila najšibkejša. In kje je Anglija najšibkejša? Tam, kjer je nadvlada najhujša: Na Irskem in v Indiji. Marija Terezija, največja vseh avstrijskih vladarjev, je Avstrijo bolj poznala ko njen duhoviti ali premalo praktični sin Jožef.

V nadaljnjem govoru se peča z vprašanjem, kako zagotoviti trajni mir: Osvojitve niso več prava politika v času, ko so se narodi zbudili. Mir brez osvojitve pa ne izključuje strateških mejnih poprav ter izmenjav ozemelj po obojestranskem dogovoru in s privoljenjem dotičnih narodov. Dalje je proti politiki oboroževanja. Treba je sklepati pogodbe, ki vežejo države, da se oboroževanje zmanjša in mednarodni spori mirno poravnajo. Na tem imajo interes vsi narodi sveta. In to bi bil morda edini dobiček te grozopolne vojske, vojni dobiček, ki bi se ga ne držala kri narodov in prokletsvo človeštva, marveč zmaga krščanstva, ki sicer vsi o njem govorijo, a malo njih se po njem ravna, zmaga krščanstva v smislu prizadevanj papeža Benedikta XV.

Ko bi velesila, katere moč se je ravno v tej vojski izkazala, prostovoljno, jasno in nedvomno ter brez pridržkov postavila program: Mir brez osvojitve, omejitev oboroževanja, enakopravnost narodov, mirna poravnava bodočih mednarodnih sporov, bi s tem storila najboljši korak v dosego častnega in trajnega miru. Če bi se vlade drugih držav obotavljale, ljudstvo bi jih prisililo v to. Državi, ki razvije prapor miru v tem smislu, bodo sledili narodi te in one strani. Le Avstrija more biti ta velesila. Naš veliki zaveznik je preveč izpostavljen nezaupanju, ljubosumju in sovražnemu javnemu mnenju inozemstva. Zakaj pa je lord Cecil ravno te dni izjavil, da si Anglija rešitve avstrijskega vprašanja ne misli nujno v razbitju Avstrije — možna je z angleškega stališča še druga ugodna rešitev. Zaupam v modrost in človekoljubnost cesarjevo, da bo Avstriji dano, doseči to moralno zmago. Bog obvaruj našega državljanskega cesarja, in kmalu kakor upamo, našega mirovnega cesarja!

Iz nemških ust — čudovite besede in edino zdravilo našega časa.

Državni zbor za mir.

V seji dne 27. junija, sta katoliško - narodna češka poslanca iz Moravskega Stojan in dr. Hruban in gališki socialni demokrat Dašinski stavili na vladno vprašanje, kako je kaj s pripravami za mirovna pogajanja.

Predlog poslanca Stojana, ki ga je vložil v imenu zveze katoliških duhovnikov v zbornici, se glasi: »Kot zastopniki krščanske vere ljubezni in miru smatramo za svojo dolžnost, ustrezajoč namenom sv. Očeta Benedikta XV. in Nj. Velikanstva cesarja Karla I., staviti sledeči predlog: Vložka zbornica naj sklene: C. kr. vlada se nujno poziva, da stori vse potrebne korake za skorajšnji sklep častnega miru.«

Poslanec Stojan je svoj predlog utemeljeval ter je v navdušenem govoru pozival vlado, naj ne zamudi nobene prilike, da čim prej pomaga do

miru. Želja po miru je splošna. Tisti, ki odločajo o vojski in miru, naj v tej izstradalni vojski ne preslišijo milih prošelj mater in otrok. Knez miru pa naj nakloni, da se bo mir zopet naselil v naši domovini, v nesrečni Evropi in na vsem svetu. Enako navdušeno je utemeljeval svoj predlog poslanec dr. Hruban. Povdarjal je, kako se sv. Oče Benedikt XV. neprestano in resno trudi, da bi spravil vse narode in da bi zopet krščanska ljubezen zavladovala med narodi. Željo po miru je že opetovano izrazil tudi naš mladi cesar. Naj tudi vlada ne presliši glasu ljudstva, da ne bo prepoznala. Poslanec Dašinski pa je v svojem govoru zahteval od vlade, naj pove, kateri so naši vojni cilji in kakšne so mirovne zahteve in kakšni mirovni pogoji, ki jih bo naša država stavila pri mirovnih pogajanjih.

Ministrski predsednik dr. vitez Seidler je odgovoril na vprašanja poslancev glede miru. Njegov odgovor pa je bil prav nesrečno sestavljen in ni zadovoljil zbornice. Ministrski predsednik je izjavil, češ, da se krivo sodi, ako se misli, da je vlada pravico samoodločitve posameznih narodov sprejela kot temeljno točko za bodoči trajni mir. Skoro vsa zbornica, zlasti pa slovanski poslanci, so bili zavoljo nerodne izjave ministrskega predsednika ozlovoljeni. Vse je namreč upalo, da bo vitez Seidler dal bolj jasen odgovor in bo bolj krepko označil naše vojne, oziroma mirovne cilje.

Mirovna razprava se je še naslednji dan dne 28. junija nadaljevala. Med drugimi je govoril tudi vodja tržaških Slovencev dr. Rybar. Povdarjal je, da Jugoslovani z vladno izjavo nismo zadovoljni in da si ne bomo dali odvzeti pravice, da si sami odločujemo svojo usodo. Poljak Londzin in krščanska socialca Hauser in dr. Mataja so posebno povdarjali, da je katoliška vera tista vez, ki spaja posamezne narode. Sv. Oče se je že ob začetku vojske in pa ves čas do danes trudi, da bi se končala krvava morija. Naj bi vsi vladarji tako storili.

V seji dne 26. junija se je sklenilo, da se veljavnost poslanske pravice (mandatov) podaljša do 31. decembra 1918.

Naši poslanci za kmeta.

Zaradi rekviriranja živine je bil poslanec Roškar z Brenčičem in z drugimi poslanci dne 27. jun. pri vodju poljedeljskega ministrstva dr. Ertlu in pri ministru za ljudsko prehrano generalu Höferju v skupni avdijenci. Obrazložili so prav natančno ves položaj, zahtevali zaščite za poljedelce južnih dežel; predvsem, da se preneha z rekviriranjem mlade živine, dojnih in brejih krav in za vprego neobhodno potrebnih volov.

Posamezni člani odposlanstva so razlagali podrobne razmere svojih pokrajin. S posebno vnemo in točnostjo je obrazložil poslanec Roškar razmere na Slov. Štajerskem in zahteval primerno ureditev. Ravno tako poslanec Brenčič. Poslanci so opozarjali ob enem, da je dosedanji način rekviriranja krivičen, ker se pri nas nekaterim posestnikom vse do zadnjega repa odvzame, graščakom in meščanom pa vse pusti. Naglašalo se je, da se na Štajerskem, ki je med drugimi kronovinami, razun izpraznjenih pokrajin, najhujše prizadeta, merodajni činitelji niti razdelilnega kjuča ne držijo, ker se je na Srednjem, posebno pa na Slovenskem Štajerskem posestnikom odvzelo na tisoče živine preko določenega števila.

Zahtevala se je tudi izravnava cen za vse dežele in da se naj cene za živino zvišajo, nikakor pa ne znižajo. Vlada naj skrbi, da bodo tudi naši kmetje dobili za svojo živino tisto ceno kot ogrski kmetje. Istotako se naj na Ogrskem žina rekvirira v tisti množini kot v naših krajih. Vsem jednaka bremena in jednake pravice!

Vodja poljedeljskega ministrstva je sprejel naše zahteve v uvaževanje, ter obljubil kmalu potrebne odpomoči.

Izjavil je, da bo s svoje strani vse storil, kar je v njegovi moči, da se krivice in neenakosti odpravijo. Dne 3. julija t. l. se snidejo na Dunaju zastopniki vseh dežel, da se v tej zadevi posvetujejo in pri tej priliki se bo marsikaj pojasnilo. Povdarjal je, da se potrebuje, ki je žalibog vsled vojske zelo velika, po pravičnem ključu razdeli na vse dežele po razmerju živinskega stanja, v deželi sami pa je porazdelitev stvar dotičnih posebnih komisij, ki poslujejo pri namestništvih.

Posamezne slučaje nasilnega odvzeta živine preko naravne meje in mere se pa naj njemu doslovno naznani, da jih bo mogel takoj zasledovati in krivce primerno kaznovati.

V enakem smislu se je izrazil tudi minister za prehrano, generalmajor Höfer, s pristavkom, da se je vlada že kmalu lotila rešitve vprašanja o enakomernih in času primeren cenah za živino in poljske pridelke.

Pri tej priliki so poslanci povdarjali tudi z vso odločnostjo, kako neutemeljeno se postopa pri rekviziciji žita, krompirja in sploh poljskih pridelkov. Kmetu se ni niti tega pustilo, kar neobhodno potrebuje v lastni hiši, in čestokrat se je celo vzelo seme! Tako postopanje je nečuveno, ker uničuje kmetijsko pridelovanje, od katere edino zavisi prehrana ljudstva.

Naši poslanci vrlo branijo na Dunaju naše verske, narodne in gospodarske pravice in težnje našega ljudstva.

Uporaba salojidina proti grozdni plesnobi.

Od mnogih strani se čujejo vprašanja, ali se sme salojidin rabiti proti plesnobi na grozdju samo v zvezi z galico, oziroma ali se sme rabiti tudi sam za-se.

Na ta vprašanja je sledeče odgovoriti: Salojidin učinkuje samo proti plesnobi (oidiju), galica pa samo proti peronospori (paležu). Eno sredstvo tedaj ne more nadomestiti drugega, rabi se pa lahko vsako za-se, ali pa radi enostavnosti obe skupaj. Ker eno in drugo sredstvo v čisti vodni raztopini trito opali, moramo vselej primešati apna. Galica, ki je hudo kislja, rabi seveda veliko več apna kot salojidin.

Z galico škropimo trte proti peronospori ali paležu navadno trikrat na leto in sicer prvič koncem majnika ali začetkom junija, drugič sredi junija in tretjič v prvi polovici meseca julija.

Da pa učinkuje škropilna zmes ob enem tudi proti plesnobi, raztopimo v njej pri vsakem škropljenju, takoj za apnom, kojega moramo v tem slučaju vzeti nekaj malega več kot sicer, še pol kilograma salojidina na vsakih sto litrov že pripravljene galično-apnene škropilne zmesi. Vendar pa lahko nastane potreba, da škropimo s salojidinom tudi še pozneje, kajti od srede julija naprej se navadno plesnoba prične še le na grozdju razvijati. V krajih ali legah, kjer oidij posebno rad grozdje napada, se bo nemara izkazalo, da samo trikratno škropljenje s salojidinom (med galico) ni zadostovalo in v tem slučaju jo bo treba, da po škropimo grozdje še enkrat ali po potrebi tudi večkrat s salojidinom samim in sicer vselej takrat, kakor hitro zapazimo, da se tu pa tam plesnoba na grozdju prikaže.

Ako hočemo škropiti trte s salojidinom samim, t. j., nč v zvezi z galico, potem si pripravimo škropilno tekočino ako-le: Na sto litrov čiste vode si odtehamo pol kilograma salojidina in četrť kilograma dobrega, mastnega, ugašenega apna. Pripravljeno vodo razdelimo na dva dela; v enem delu raztopimo salojidin, v drugem pa razmešamo apno na redek apnov belež. Ko se je salojidin raztopil, vlijemo apnen belež v njegovo raztopino, premešamo in — radi previdnosti — še preskusimo z belim (fenolftaleinom) preskusilnim papirjem. Če ta papir, v zmes pomečen, pordeči, je zmes pravilno pripravljena, pa gremo lahko škropiti. Drugače bi bilo treba še nekaj apna dodati. Ker pa preveč apna škoduje, je najbolje, da obe snovi natančno odtehamo. Če je apno dobro, ga je četrť kilograma na pol kilograma salojidina zadosti.

Škropimo seveda samo po grozdju in to kar se da temeljito.

B. Skalicky.

Naše žrtve za domovino.

Pretrsljivo novico je prejela dne 18. junija obče čislana in priljubljena mati-vdova Marija Zel v.